

en grootheid te openbaren. En dit is de oorzaak en beweegreden, waarom het plan, dat oorspronkelijk in Gods Schepping gelegd was, niet kan worden teniet gedaan. Dit zou kunnen als 't al om den mensch ware, maar dit kan niet, nu 't alles om Godswil bestaat en alleen om Godswil zoo aangelegd is als 't aangelegd werd. Voor ons is het denkbaar, dat de mensch een akker besaait en dat onder het ontkiemen van het zaad het ongedierte zich vermenigvuldigt, de klemen afvreet en maakt dat er geen oogst komt. Maar op den akker van onzen God is dit ondenkbaar. Hoe ook de zonde inwroet om 't al te bederven, toch zal in 't eind blijken, dat God triomfeert, en dat de eere die Hij zich van zijn werk beloofd had, ook uit dat werk Hem toekomt. Tijdelijke afwijking moge kunnen intreden, maar in 't eind komt toch de eere onzes Gods uit zijn werk, en daarom is het karakter der Volleinding steeds en blijft het tot den einde toe, dat Gods oorspronkelijk plan doorwerkt, en de mogendheid die Hij in de klemen der Schepping verborg, er uit komt, Hem tot prijs en lof.

Staat nu vast, dat God deze wereld schiep, niet met dadelijke openbaring van alle krachten, maar met verbergung van die krachten, met name van de in den mensch schuilende krachten, dan kan het niet anders of die schuilende krachten moeten tot ontplooiing komen. Immers ze kunnen niet verborgen blijven, omdat wat in het creatuur verborgen werd, een schat uit Gods eigen schatkamer is, en de schatten Gods niet kunnen vernietigd worden. Ouder menschen kan dit; een hoog geniaal man, met de rijkste gaven in zich, kan op zeer jongen leeftijd sterven, zoodat alles met hem in 't graf gaat. Maar bij God was zoo iets volstrekt ondenkbaar. Wat Hij in en op deze aarde tot aanzijn riep om zijn plan te verwezenlijken, moest tot ontplooiing komen, hetzij hier, hetzij hierna. De zonde kon en kan dit niet verhinderen. En daarom ging de ontwikkeling en ontplooiing van de oorspronkelijke Schepping ook na den sonderval rusteloos door.

Dr. A. K.

„Doende den wil der gedachten“

Onder dewelke ook wij allen eerijds verkeerd hebben in de begeerlijken onzen vleesch, doende den wil des vleesches en der gedachten, en wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen.

Ephese 2: 3.

Van de zonden, die een zondaar in zijn gedachten begint, maakt het kind der wereld zich af door halfglimlachend er op te pochen, dat gedachten telvrij zijn.

Nu is dit in het burgerlijk recht waar. De aardse rechter kan kennis over u slaan om wat ge gedaan en om wat ge gesproken of geschreven hebt, maar nooit om wat in uw gedachten omging. Voor den rechter op aarde kan het in de weegschaal meerekenen, of een begaan kwaad bedoeld was, maar zoo dit zoo is, strafte hij niet de op zichzelf slechte gedachte, maar de daad, die uit de gedachte opkwam.

Voor de vierschaar van den heiligen God daarentegen wordt ge ter verantwoording geroepen, volstrekt niet enkel over wat ge deedt of sprak, maar even scherp over wat in uw gedachten omging, ook al bleef het in uw gedachten besloten, en al kon niemand om u heen er ook maar 't minste van bespeuren. Voor den aardschen rechter telvrij, maar voor den Goddelijken rechter vloek- en strafwaardig! is de regel, die in elk onzer het leven onzer gedachten beheerscht.

En dit is daarom zoo, omdat er in die gedachte een wil werkt. Duidelijk toch spreekt de apostel het uit: dit is het kwaad, dat ge doet „den wil der gedachten“. Een zeggen dat natuurlijk niet beteekent, dat ge een wil hebt, en uw vleesch een wil, en dan nog uw gedachte een wil, maar dat uw ik, en hier met name u zondig ik, ook de gedachte bezigt, om zijn onheilighen wil te laten werken, en door te zetten.

De gedachte is volstrekt niet een schadeloos voorbijtrekkende nevel, die onder ons mijmeren als een wagen in onze hersenen sweemt. In onze gedachte beeldt zich steeds meer een wereld af. Een eigen wereld, waarin wij zelf heer en meester zijn. Een wereld die we zelf scheppen, die we ordenen naar ons welgevallen, die we schikken en inrichten zoodat we dat het liefst willen. De webbe, waarin we als groote spin ons op en neer wiegelen. Een wereld apart, die we er particulier te onzen eigen gerieve op na houden, en die door onze verbeelding wordt opgeluisterd.

Bij den één is die gedachtenwereld groter en rijker dan bij den ander. Bij goddeloos en misdadigers meest zeer rijk ontwikkeld. In die aparte wereld van gedachten wordt 't al bepeind, verzonnen en uitgedacht, wat in onze voornemens zal worden vastgelegd. Die gedachtenwereld is de rijke bron van het wijsgeerig leven, de schatkamer van het genie, de kweekplaats van het kunstschon. Schier niets komt er in het leven uit, hetzij heilig of onheiligh, of het had in die wereld der gedachten den wortel waaraan het uitschoot.

In die wereld der gedachten nu troont ons ik, maar ons ik blijft er niet alleen. Ook satan toch dringt in die wereld binnen, en verleidt ons, en prikkelt ons rusteloos, om in die wereld van binnen toch vooral den Al-machtige uit te sluiten, opdat ons ik er eenig heer en koning in blijve.

Juist daartegen nu gaat Gods Woord in. Zoodat onze Catechismus het betuigt, de bede: „Uw naam worde geheiligd“ houdt in, dat „we al ons leven, gedachten, woorden en werken alsoo schikken en richten, dat Gods naam om orentwil niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worde“. Het tiende gebod eischt van ons: „dat zelfs de minste lust of gedachte tegen enig gebod Gods in ons hart nimmer opkome“. En van het zede gebod zegt de Heideberger, „dat God verbiedt niet alleen alle onkuische daden, gebaren en woorden“ maar ook „alle gedachten en lusten, en wat de menach daartoe trekken kan“.

Voor de menschen rekenen alleen onze daden en woorden mee, omdat betgen we denken voor hen verborgen is. Maar voor den Heere onzen God ligt de wereld onzer gedachten geheel naakt en bloot. Zoodat Psalm 94: 11 zegt: „de

Heer weet de gedachten der menschen“, of zoodat Jesaja zegt: voor den Heere komt het niet alleen op wat de volken doen, maar op „Hun werken en hun gedachten“ (66: 18). Die gedachten die opkomen, zijn de eerste roerselen die uit het hart opwerken. De woorden en de daden zijn slechts het uitvloeisel, in de wereld onzer gedachten schuilt de stuwkracht, die ons leven op gang houdt. In die gedachten wemelt doorheen niet alleen wat we denken, maar ook wat in ons gevoel, wat als lust of neiging in ons opkomt. In die wereld van gedachten klaart ons bewustzijn op, en geven we ons van ons doen en laten rekenschap, en weten we zeer wel, dat er is een God die ons gadeslaat en controleert, ons zegenen of tegen ons toornen sal. Wat we de conscientie noemen, is niet anders dan het reageren van den Heiligen God tegen ons zondig willen in de wereld van ons gedachten-leven.

Die wereld van onze gedachten is dan ook veel rijker dan ons spreken, gelijk ons spreken meestal rijker is dan ons doen. Slechts een deel, en een betrekkelijk klein deel, van wat we innerlijk bedoelen, willen, najagen, spreken we voor anderen uit, en wederom slechts een deel van wat we uitspreken, gaat in daden over. Zoo is er een gansche wereld van gedachten, die we in ons zelf opsluiten, waar we niet me-mand ook maar over spreken, en die toch gedurig ons bewustzijn inneemt, ons drijft en ons leven beheerscht.

Zeker, er is onderscheid. Er zijn vluchtige gedachten, die even opkomen, door ons bewustzijn heenladderen, en zoo weer van ons gaan, zonder iets in ons achter te laten. Doch daarover handelt de apostel niet. Waar hij van spreekt, dat zijn de gedachten waar de wil achter zit en een wil zich in nestelt. Gedachten die zich in ons voortspreiden, en allengs als een klauwen vormen dat straks in het leven moet worden ingezet. Gedachten die de eene uit de andere voortkomen en ten slotte een machtig geheel vormen, en waardoor we gedurig verlost worden. Die gedachten vooral, waarmee we opstaan en naar bed gaan en die zelfs onder onzen arbeid ons niet met rust laten.

Meest nu zijn dit gedachten die ons in ons-zelf behagen doen hebben, gedachten waarin we onszelf vleien, waarin we onszelf verheerlijken, en waarin we op bevordering van onze grootheid bedacht zijn. Dit hoeft niet. Dit saamhangende klauwen van gedachten kan zich ook bewegen op het heilige, op een Godgevallig voornemen op een werk dat we in Zijn naam ondernemen willen, op een viading die we pogen te verwezenlijken, op een liefdedienst waarvan we ons kwijten willen; en dan doen onze gedachten niet heel eigen wil, maar den wil onzes Gods. Maar zit er een eigen wil in, zoodat 't wordt gelijk hier staat: „doende den wil des vleesches en der gedachten“, dan is 't één sinnen op eigen voortreffelijkheid, op eigen hoogheid, op eigen eere, en daarnaast een sinnen en peinen op eigen genot, op eigen voordeel, op eigen lust en op steeling van eigen sinnen.

Dan vormt zich in den een een wil der gedachten, die schrapen en geld winnen wil. Bij den ander perst en dringt rusteloos in de gedachten een wil om vooruit te komen in de wereld, geëerd en gevierd te worden. Bij een derde is een wil der gedachten, om zich in wat glans en siert en 't schoone aantrekt, te vermeien. Bij een vierde is het een wil die aanstunt op pret en darteilheid. Bij een vijfde een wil, die lust heeft om zich overal in te steken en in te dringen, om zoo invloed te krijgen. En bij weer een ander zinkt 't veel lager, en wordt het een onkuische, onheilige wil, die op bedwelming en vleeschelijk genot uitgaat.

Dit alles nu kan in de wereld van onze gedachten schillen, zich vieren en heerschen, ook al blijft 't woord onberispelijk en de boose daad uit. Zelfs zoover kan dit gaan, dat in onze gedachtenwereld geheel een zondige wereld zich nestelt, die autosuggestief, gelijk men het noemt, zondig geniet. Zelfs in een droom kan zondig genot zijn. En ook kan met hetgeen in den droom den troostenaar, den geldman, den dwepet met het schoone, den minnaar van pret en den dienaar zijner sinnen achtervolgt, zoo opzettelijk de wereld der gedachten bevolkt worden, dat dit alles zonde voor God wordt.

Ja, zulk kwaad werkt nog verder door. Wat in ons brein en in onze overdenking omgaat, werkt, zoo het aanhoudt en zich herhaalt, ten slotte zelfs op onze zenuwen, op onze hersenen, op ons fysisch bestaan in. We weten allen, hoe sombere gedachten iemand doen verbleken, en maken dat zijn aangezicht vervalt. Zelfs het vleeschen hart lijdt er onder. Er zou nu ook werken zondige opwekkingen in de wereld onzer gedachten tot zelfs op ons lichaam, op ons bloed en onze zenuwen door. Uit dat bloed en uit die zenuwen ontvangen ze dan nieuw voedsel. En het einde is, dat ziel en lichaam beiden door het gedichtel van de gedachten onzes harten vergiftigd worden.

En daartegen nu stelt het apostolisch woord als enig redmiddel, dat ge al die overleggingen ter neder werpt, en uw gedachten gerangen zult leiden tot de gehoorzaamheid van Christus.

Dr. A. K.

Amsterdam, 20 October 1911.

Hedenmiddag te 3 uur vond voor een talrijke schare in het Gebouw voor den Werkenden Stand de overdracht van het Rectoraat aan de Vrije Universiteit plaats. De aftredende Rector, Prof. Dr. H. Bavinck, hield daarbij een rede over „Modernisme en Orthodoxie“, waarvan we hier het korte persverslag laten volgen:

De heleving der Gereformeerde Theologie, welke sedert het laatste vierendeel der vorige eeuw in ons vaderland plaats vindt, is een zoo opmerkelijk feit, dat het in de laatste jaren ook ver buiten onzen kring de aandacht trok en de belangstelling wekte. Zelfs onder de moderne theologen hier te lande kregen althans enkelen de overtuiging, dat men voor dit verschijnsel niet langer de oogen mocht sluiten, en dat het de moeite waard was, om, al ware het alleen om het historisch belang, er met enige nauwkeurigheid kennis van te nemen. Deze kennisneming viel echter in den regel niet tot ons voordeel uit. Wel leidde zij tot eenige meerdere waardering van ons bedoelen en streven, maar ten slotte liep zij toch uit op de ernstige beschuldiging, dat wij een dubbelzinnig standpunt innamen, noch modern noch orthodox, noch naturalistisch noch supra-naturalistisch waren, en dat wij dus het best en het eerlijkst handelden, als wij naar het kamp der modernen verhuisden en daar onze tenten op-sloegen. Van deze aanklacht wilde Prof. B. het

karakter en de strekking in het licht stellen en tevens de positie aanwijzen, welke wij tegenover haar hebben in te nemen.

Daartoe wees hij in de eerste plaats op de groote verandering, die er door de nieuwe natuur- en geschiedwetenschap in onze wereldbeschouwing aangebracht was, en legde daarbij vooral nadruk op de onmetelijkheid van het heelal, welke meer dan vroeger tot ons kennis was gebracht. Toch aanvaardde wij die vermeering van ons kennis gaarne en dankbaar, omdat God ook in deze eeuw regeert en in onzen tijd bezig is, groote dingen te doen. Wij zijn en willen zijn kinderen van dezen tijd, en nemen dankbaar elke goede gave aan, welke de Vader der lichten in deze eeuw ons schenkt.

Maar wanneer wij zoo met beide voeten in dezen tijd positie nemen, wordt ons tegevoeren, dat wij dan ook consequent en eerlijk moeten zijn, de aloude Christelijke en Gereformeerde belijdenis moeten laten varen, en met al ons hebben en houden naar het legerkamp der modernen verhuisen moeten. Van ons halfslachtigheid geven wij toch zelf bewijs, doordat wij alle dogmata van voorbeschikking, voorzienigheid, openbaring, wonder, ingeving, wedergeboorte, gebed enz., zoo wijzigend naar de nieuwe wereldbeschouwing, dat zij hun oorspronkelijken zin zoo goed als geheel verliezen. De hedendaagse orthodoxie, zoo zegt men, bestrijdt het supernaturalisme, zij heeft er soowel in beginsel als in toepassing mede gebroken, zij aanvaardt de moderne wereldbeschouwing en staat op hetzelfde bodem, als de vrijzinnigen; en toch brengt zij de gemeente in den waan, dat zij de leer der vaderen handhaaft, en wekt zij den indruk, dat zij de vrijzinnigen principieel bestrijdt. Daarbij voegt zij dan, evenals op politiek gebied, de klacht, dat er in den tegenwoordigen toestand der partijen iets door en door onwaars is, dat de benaming en de inderling de richtingen niet deugt, en dat er zoo spoedig mogelijk eene andere partijgroepering moet komen. Zelfs zijn er al pogingen aangewend, om diesen wensch in vervulling te doen gaan, maar zij werden tot dusver met weinig succes gekroond.

Deze aanklacht kan nu in sooverre als juist worden erkend, als de namen orthodox en modern zeer ongeschikt zijn, om de tegenwoordig bestaande richtingen met genoemde duidelijkheid aan te wijzen. De Universiteit die heden haar jaardag viert, is dan ook niet op orthodoxen, maar op Gereformeerden grondslag gebouwd, en deze naam verdient verre de voorkeur. Want daarin ligt eenzijdig opgesloten aansluiting aan het verleden, historische continuïteit, handhaving van de Christelijke belijdenis, zoodat ze in de Reformatie overeenkomstig de H. Schrift van Roomsche dwalingen gesuiverd werd; en anderzijds de eisch en de plicht, om naar deze Schriftuurlijke en historische beginselen leer en leven van eigen persoon en gesin, en voorts van onze gansche omgeving voortdurend te herzien. Zoo is het ook met de namen naturalistisch en supra-naturalistisch gesteld. In de historische betekenissen passen zij op de modernen en orthodoxen niet, en wanneer het laatste woord in zijn etymologische zin genomen wordt, zijn er tal van modernen, die het supernaturalisme nog volstrekt niet ten eenenmale overwonnen en uitgebannen hebben. Trouwens, de kwestie van het supernaturalisme is lang zoo eenvoudig niet, als de modernen zich aanvankelijk hebben voorgesteld; ze hangt met het Christendom en met het wezen van den godsdienst zelve onverbreeklijk samen.

Daarbij komt, dat de moderne wereldbeschouwing, die indertijd de sterkte der modernen was, in de laatste jaren belangrijk gewijzigd is en een veel minder anti-supranaturalistisch karakter draagt dan een vijftien- en twintig jaren geleden. De overtuiging heeft weer bij velen post gevat, dat de mensch niet uit de stofelijke wereld verklaard kan worden, maar dat de wereld moet verstaan worden uit den mensch, of liever uit den geest, de idee, de rede, die aan alles ten grondslag ligt. Daarom is de religie in vele kringen weer in eere gekomen en keeren de oude begrippen van openbaring, wonder, wedergeboorte enz. op vele lippen terug. De wetenschap won aan beschcheidenheid, en het woord onmogelijk wordt lang zoo haastig niet meer uitgesproken. Alle godsdienst nu, met name het Christendom, sluit in, dat God tot mij persoonlijk in relatie treden en met mij gemeenschap oefenen kan, en is dus supra-naturalistisch. Wel is waar, doelt de wetenschap ons God niet op die wijze kennen; men zou integendeel met eenig recht kunnen beweren, dat de nieuwe wetenschap, met hare vermeering van onze kennis aangaande de tweede, natuurlijke oorzaken, God van ons verwijdt en Hem achter de natuur voor ons verbijdt. Maar even zeker is, dat de godsdienst, dat is de mensch zelf in de kern van zijn wezen, daarin niet rusten en daarbij niet leven kan. Hij verlangt naar een God, die hem nabij is, die zijn gebed hoort en redt uit den nood.

Zoo komt er in sekeren zin een strijd tuschen den God, die de natuur ons doet kennen, en dien God, welken ons hart behoeft. En velen zijn er in den nieuweren tijd, die om deze reden de eenheid Gods loochenen en tot het dualisme, pluralisme en polytheïsme terugkeeren. Maar de Schrift handhaaft de eenheid van natuur en genade, van schepping en herschepping, van dien God, die uit te werken zijn handen zijne eeuwige kracht en goddelijkheid doet kennen, en van den Vader van onzen Heere Jezus Christus. En de theologie wandelde in dit zelfde spoor, als zij naast de onmededeelbare, ook mededeelbare eigenschappen aan God toekende en met behulp van wijsgeerte en andere wetenschappen haar eigen inhoud beter trachtte te leeren verstaan.

Soortgelijk is de roeping, welke in den tegenwoordigen tijd op alle Christenen, insonderheid die van Gereformeerde belijdenis rust. Wetenschap en leven stellen ons beide voor een aantal ontraglijke problemen, waarbij het Christendom meer dan ooit zijne catholichiteit te bewijzen heeft en het Evangelie toonen moet, dat het een woord is voor alle volken, tijden en toestanden. Indien wij daarbij nagaan van de overtuiging des geloofs, dat eigenaardig en bijzondere openbaring afkomstig zijn van denzelfden God, dat zijne absolute verhevenheid boven alle schepselen, zijne verwantschap aan zijne gemeenschap met den mensch niet uitsluit, dan mag die roeping moeilijk zijn en zeer vele gevaren van dwaling en afwijking niet zich brengen, maar onmogelijk te vervullen is zij dan niet. Want het is dan een en dezelfde waarachtige en levende God, die in Christus zijne barmhartigheid openbaart en die tevens, door middel van de nieuwe natuur- en geschiedwetenschap, van zijne eeuwige kracht en goddelijke majesteit: getuigenis geeft.

Met het wereldbeeld van den tegenwoordigen tijd komen wij daarbij niet in strijd. Dit zou wel zoo zijn, wanneer de wereld slechts monistisch te verklaren ware; maar dat is in geen deele het geval. Het monisme wordt in zijne verschillende

vormen door de bestaande ongelijkheid in de wereld zoo stellig weerproken en offert de verschiedenheid en tegenstellingen onder de schepselen zoo roekeloos aan een abstracte en vage formule op, dat het uit reactie zelfs het pluralisme en het polytheïsme in het leven riep. De wereld is niet één in monistischen zin; integendeel, zij is eindeloos verscheiden, verscheiden in schepselen, in gaven, in krachten, in wetten, in werkingen. In die rijke, veelvormige wereld neemt de bijzondere openbaring eene plaats der eere in, want zij draagt een eigen karakter, heeft een zelfstandigen inhoud, wordt door eene eigene wet beheerscht, en zij vormt grondslag en inhoud van den Christelijken godsdienst, die beheerscht wordt door de wet des geestes des levens in Christus, welke rijmaakt van de wet der zonde en des doods. En alles wordt saamgehouden door den almachtigen, wijzen en heiligen, barmhartigen en genadigen wil van Hem, die onze Vader in de hemelen is. In de hemelen—opdat wij van Zijne bemelsche majesteit niet aardseheijk deken zouden, en „nolant“ onse Vader, opdat wij ten allen tijde met kinderlijke vrees en toevorsticht op Hem vertrouwen zouden.

Op de betekenissen dezer schoone rede, die reeds bij het hooren diepen indruk maakte, zal de verzorger onzer Leestafel wel het rechte licht voor onze lezers doen vallen. Hier zij het ons alleen vergund, onzen hartelijken dank uit te spreken voor dit zakelijk en degelijk pleidooi, waardoor de aanklacht van moderne zijde tegen ons ingebracht, ontzenuwd werd, als zou het Calvinisme van onze dagen ontrouw zijn geworden aan het Gereformeerde beginsel en feitelijk op de basis van de moderne wereldbeschouwing zijn overgelegd. Het was noodig, dat deze telkens herhaalde beschuldiging weerlegd werd, en zeker was niemand hiertoe meer aangewezen dan Prof. Bavinck.

De Kerkeraad van Amsterdam heeft in zijne vergadering van 12 Oct. een zeer belangrijke beslissing genomen, waarover we ons van harte verheugen, omdat ze een eerste stap is op den weg om tot splitsing van de Amsterdamsche gemeente in verschillende min of meer zelfstandige deelen te komen.

Den stoet daartoe gaf de Kerkeraad van Overtoom, die wegens de voortdurende uitbreiding van het aantal zijner gemeenteleden, tot stichting van een nieuw kerkgebouw en tot beroeping van een tweeden predikant zoo moeten overgaan. De moeilijkheden, die hieraan verbonden waren, ook met het oog op de plaatsing van dit tweede kerkgebouw, deed de vraag opkomen, of het niet wenschelijker was met den Kerkeraad van Amsterdam te onderhandelen over een geheel nieuwe regeling der grenzen. Vandaar, dat het voorstel gedaan werd om Overtoom bij Amsterdam te voegen, maar dan tegelijk deze Kerk in meer zelfstandige kerken te splitsen, waarvan de Kerk van Overtoom met een deel van de Kerk van Amsterdam er één zou vormen.

De Kerkeraad van Amsterdam nam daarop dit besluit:

De kerkeraad is bereid door eene commissie tusschen de onderhandelen met de door u benoemde commissie, terwijl hij aan zijne commissie in opdracht heeft gegeven te beraadslagen op den volgende grondslag:

1. de kerken van Amsterdam en Overtoom vereenigen zich tot één kerk.

2. de vereenigde kerkeraad zal zich beraden over de wijze, waarop de geestelijke beaardiging van de vereenigde kerk zal geschieden, in het bijzonder ten opzichte van het Overtoom-kwartier.

3. de beide kerkeraaden spreken nu reeds uit, dat zij, na eventuele vereeniging, tot eene recht geestelijke beaardiging en tot het bevoorstellen van eene gezonde ontwikkeling van het kerkelijk leven, zich in beginsel verklaren voor splitsing in meer of min zelfstandige deelen, zonder den vereenigde kerkeraad te voren te binden in de wijze van uitvoering of in het beoogden van den weg om tot uitvoering te komen.

Dat de Kerkeraad van Amsterdam over de wijze van uitvoering niet vooraf bindende bepalingen wil maken, maar als elsch stelt, dat de vereenigde Kerkeraad dit zal doen, schijnt ons volkomen juist.

Dit raakt echter een bijkomstig belang. Hoofdsak voor ons is, dat de Kerkeraad van Amsterdam aan zijne Commissie in opdracht gaf, dat beide kerkeraaden vóór de vereeniging zich zouden uitspreken, dat zij in beginsel voor splitsing in meer of min zelfstandige deelen zijn.

Zeker is dit besluit nog zeer voorzichtig gesteld. Niet alleen de wijze van uitvoering, maar ook het bewandelen van den weg om tot uitvoering te komen, zal eerst later worden vastgesteld. Ook is er nog geen sprake van splitsing in zelfstandige kerken, maar in min of meer zelfstandige deelen. Maar al gaat de Kerkeraad van Amsterdam blijkbaar niet over één nacht ijs, het schijnt ons toch reeds veel gewonnen, dat hij door deze beslissing zelf erkend heeft, dat splitsing gewanscht en noodig is tot een rechte geestelijke beaardiging en tot het bevorderen van een gezonde ontwikkeling van het kerkelijk leven. Want het zoo natuurlijk ondenkbaar was, dat de Kerkeraad van Amsterdam aan zijn Commissie in last gaf, dit voorstel aan den Kerkeraad te Overtoom te doen, zonder dat hij zelf deze overtuiging deelde.

In de nabetrachting die Ds. Landwehr in de Rotterdamse Kerkbode over de Synode van Zwolle houdt, komt ook een klacht over de professoren voor, die gewoonlijk na elke Synode weer eens opduikt. De professoren zouden zich te veel in de discussies mengen, en in plaats van zich te vergenoegen met de beschieden taak van praediviseur te zijn, zich als gewone leden der Synode beschouwen, ja nog erger willen praedominieren. En natuurlijk moet hierbij ook weer op het bekende, maar wel ietwat haveloos geworden stokpaardje worden gereden, dat „de Kerken“ zoo-

doende onder de macht „der Scholen“ komen.

Ziehier wat Ds. Landwehr schreef:

Een tweede opmerking is deze. Professoren worden uitgenodigd om praediviseurs te zijn. Nu hebben wij altoos gedacht en daarin hebben wij toch niet misgeen, dat praedivisie beteekent: advies dat gegeven wordt vóór de behandeling eener zaak ten dienste van de leden der Synode. Het is ons opgevallen, dat men soms van dat praedivies heel weinig bemerkt en dat (we noemen geen namen) men meedoet aan de bespreking, alsof men gewoon lid der Synode ware. En, wanneer iemand dan zoodat over alle zaken het woord vraagt, is het geen wonder, dat de leden der Synode wel eens inderling goed te spreken zijn. Praedivies moet praedivies blijven, anders komen de kerken onder de macht van de scholen. We waardeeren de uitnemende redevoeringen, die wij dikwerf beluisterd hebben van onse professoren, maar zij zullen dan ook de eerste willen weten om te erkennen: ons praedivies mag niet van karakter veranderen. Praedivisceren is wat anders dan praedominieren.

Mogen we bij dit stukje nu in de eerste plaats opmerken, dat het gehele betoog van een onjuiste praemisse uitgaat. De professoren worden niet uitgenodigd als praediviseurs, maar als adviseerende leden der Synode, gelijk in de Acta van elke Generale Synode uitdrukkelijk te lezen staat. Dat de professoren tot taak zouden hebben alleen vóór de behandeling eener zaak den leden der Synode van advies te dienen, maar verder zich geheel zouden moeten onthouden van deelname aan de bespreking, omdat dit alleen het recht van de leden der Synode zou wezen, is dan ook onjuist. De professoren zijn niet een stel experts, die de Synode uitnoodigt over een bepaald onderwerp, waarvan zij hun studie hebben gemaakt, een wetenschappelijk advies te geven, zoodat dit ook bij de rechtbanken geschiedt, maar die dan voorts geheel buiten de behandeling der zaak staan en alleen spreken mogen, wanneer de Synode hun iets vraagt; maar ze worden uitgenodigd als leden der Synode; ze hebben in het midden der Synode zitting, en ze hebben daarom het volstrekt recht aan de debatten deel te nemen. Op elke Generale Synode is dit geschied, zonder dat hierop ooit door wien ook capite is gemaakt, en het ligt ook in hun mandaat zelf opgesloten. Want wie geroepen wordt om te adviseeren, kan dit doen vóórdat de eigenlijke discussies aanvangen, maar even goed onder de debatten zelf, wanneer naar zijn overtuiging de Synode door onjuiste argumenten op een verkeerd spoor zou worden geleid.

Van een praedominieren of overheerschen der Synode door de professoren kan voorts wel geen sprake wezen, waar de professoren op de Synode niet eens een keurstem hebben en zelfs het recht missen om voorstellen te dienen. Ze kunnen alleen een adviseerende stem uitbrengen, en die telt bij de eindbeslissing natuurlijk niet mede. Indien van de professoren eenige invloed op de Synode uitgaat, is dit dan ook nooit een dominerende invloed door stemmen-cijfer of numeriek getal, maar een invloed, die te danken is aan de kracht der argumenten, aan de welsprekendheid van hun woord, aan de beteekenis en het gezag, die de vergadering zelve aan hun adviezen toekent. Er is hier dus alleen sprake van een zedelijken invloed, nooit van machts-overheersching. Het schijnt ons daarom wel wat ver gezocht om de Kerken te prikkelen met het schrikbeeld, dat ze „onder de macht“ der Scholen zouden komen. Op onze vroegere Nationale Synode hadden de professoren wel keurstem, mochten ze wel voorstellen indienen, was hun invloed dus nog veel grooter dan nu. Thans, nu al deze slagveeren hun zijn uitgetrokken en ze nog alleen maar... spreken kunnen, kan van overheersching toch moeilijk sprake meer wezen.

Zoo zou dan alleen de klacht overblijven, dat de professoren wel wat al te kwistig met hun adviezen zijn, te druk aan de discussies deelnemen en daardoor zekere ontstemming bij de leden te voorschijn roepen. Ds. Landwehr noemt hier geen namen, om niemand te kwetsen, maar juist daardoor wordt hij onbillijk tegenover de professoren als zodanig, die hier als geheel aansprakelijk worden gesteld voor wat „lemand“ misdeed. Mogen we, om ook hier te laten zien, hoe overdeden deze klacht van Ds. Landwehr is, er op wijzen dat van de professoren der Theologische faculteit aan de Vrije Universiteit Prof. Bavinck de Synode niet heeft bijgewoond, Prof. Kuypert eenmaal heeft gesproken, toen hij als rapporteur het advies der Commissie in zake de eenheid van opleiding moest toelichten, Prof. Geesink slechts tweemaal aan de discussies deelnam, Prof. van Gelderen tweemaal als rapporteur heeft gesproken en eenmaal in zijn kwaliteit van adviseerend lid der Synode en Prof. Rutgers nauwelijks een half dozijn malen. Er zou dus veel meer reden zijn om te klagen, dat de Professoren aan de Vrije Universiteit zoo uiterst weinig in de Synode gesproken hebben, als omgekeerd. Van de professoren der Theologische School hebben we geen staat, maar de meerderheid van hen heeft evenzeer slechts spaarzaam gebruik gemaakt van het recht om het woord te voeren. Van eenige ontstemming bij de leden, dat „de“ professoren op de Synode te veel gesproken hebben, is dan ook geen sprake geweest.

Heel deze philippica had daarom veilig achterwege kunnen blijven. Ieder, die de Synode heeft bijgewoond, begrijpt wel waarop Ds. Landwehr doelt. Het bezwaar gold één persoon. Maar dan ware het ook royaal en eerlijker geweest man en paard te noemen. Of liever nog, waar dit bezwaar geheel persoonlijk was, zou het o.i. beter zijn geweest deze klacht in te brengen op de Synode zelf, maar niet in de pers.

Dr. H. H. K.

Voor

In hartelijk geteekende: vonden in d. Vriendelijken gedanken.

Kootwijk.

r. MERIGE redenen onds. SILLIUS SM medewerking. Kampen — J.

Het is een heeren SILLIUS medewerking. Gereformeerde weck van een Daaron G in-druk-verstel tweederlei bel Ten eerste van dagen, kunnen, maar hun oor niet aan die door gepredikte w meer hebben.

Maar in preek ook in het besit van Goed gelezen zulk 'n preek De „lees-kerk en wordt, ook trouw l Generale Syn Sinden“ v kerken, het Na bestaan ook van Geref bundel komt is uitgelezen, wel eens ter hem bijzonder een leedien eenmaal niet.

'n Preek k gelezen als g Althans in Aan de ond Smitt en Win echter het b verboden.

Wat toch zeggen, niet r een beperkt al met telkens n En er is g aan zon komen Er is vraag redenen“ en d Te verwordt Ik heb hier in de Juli, A in de eerste schenen. En v worden gezegd Geloof, dat zij wachten was, i en, dat zij daar laire prediking v ne“ te vermide hoorder kwelli te voegen in z

Zeker is v eenheid, ook v Ook is het v de meeste m mystieke en pra treedt, al kan laatste twee in den gemist.

„En iegelijk alsoo bediene l uitdeels der dit Schriftuurv ontleend, waar uitgegeven.

Dese titel i onder het schi leiding over h reden te vermo even als zij nu dat deze vlag.

Elken Dinsd sche Leerreder tekenaren ze t in beikt kunner a. Ds. Sma Christelijk Ges Bloemgracht 13 Telken jare i de Octobermaas een jaargang va Ook nu weer c en wel de vijf 53 Nra. voor insicht in de periodelek voor

Wat hij een beelding, de a bij dit Weekbla ook dat bij o geeft, de tekst 'alooi is.

En zooder i dat de Spoorl men desen sen) een welgelukt p gescheverderheid Van groote geinsloven is d men er in te nemend op de langrijke vooru telrijke leverster geillustreerde v andere.

Maar, de uit seffen, dat een de wereld, toch er tevens voor lezen krijgt wat gebeurt. Zoodel heidkunde als wetenschap, ha zijn SPIEGEL, bi gresp. Wat, bi gezin de SPIEG maakt en dat rubriek: Pons is toch bijzon vrouwen, die o enige beteeke dikwijls gehoord

Eens te sien levensomstandig